

**МОНГОЛ ХЭЛИЙГ СУРАХ АРГА БАРИЛ,
ИТГЭЛ ҮНЭМШИЛ, ХАНДЛАГА
(МУИС-д суралцаж буй гадаад оюутнуудын жишээгээр)**

Ц.Онон,
Б.Азжая
/МУИС/

Түлхүүр үг: *Belief¹, монгол хэл сурах арга барил, гадаад оюутан, үгэн бус харилцаа*
Сүүлийн жилүүдэд дэлхий нийтэд гадаад хэл сурах, заах онол, арга зүйн асуудал шинэчлэгдэн өөрчлөгдөж, улам илүү баяжсаар байна.

Гадаад хэл сурч буй суралцагч нь хэл сурахдаа өөрийн үзэл бодол, өөрөөр хэлбэл итгэл үнэмшилдээ тулгуурладаг. Өөрийн суралцах хэв маягийн талаар үргэлж ухамсартай ханддаггүй ч багш юуг заах бол гэдэг тал дээр анхааралтай ханддаг² байна.

Аливаа гадаад хэлийг заах, сургахад тухайн суралцагч ямар зорилго, үзэл бодол, итгэл үнэмшилтэй байгаа нь нэн тэргүүнд тавигдах асуудал бөгөөд дийлэнх судалгаанд энэхүү асуудлын хариулт нь BALLI (Beliefs about Language Learning Inventory) судалгаа болдог юм.

Belief судалгаа нь багш төвтэй сургалтаас сурагч төвтэй сургалт руу шилжих болсон 1970-аад оноос хийгдэж эхэлсэн бөгөөд суралцагчдын итгэл үнэмшлийн талаарх судалгаа BALLI (Beliefs about Language Learning Inventory) нь тэдний гадаад хэлийг эзэмшихтэй холбоотой үзэл, санаа бодлыг нь сонсон, тэдний сэтгэл дундуур байдал, айдас түгшүүр, идэвхгүй байдлын шалтгааныг хайж олох зорилготой³ байдаг. Өөрөөр хэлбэл, суралцагчдын хэл сурахтай холбоотой үзэл бодол, итгэл үнэмшил, зорилго, арга зүйг тодорхойлон гаргаж, гадаад хэлийг хэрхэн яаж сурах вэ, ерөөс хэл сурна гэдэг нь ямар учир утгатай вэ гэдэгт хариулт өгөх зорилготой ажээ.

Суралцагчдаас гадаад хэл сурах талаарх судалсан судалгаа олон байдаг (Horwitz, 1985, 1987; Mori, 1999; Nunan, 1995; Wenden, 1999) бөгөөд Nunan (1995)-ы судалгаанд сурах явцтай холбоо бүхий суралцагч болоод багшийн итгэл үнэмшилд өөр хоорондоо санаа нийлэхгүй зүйл байдаг нь тодорхой болсон байна. Суралцагч алдаагаа засуулах нь маш чухал суралцахуйн үйлийн нэг гэж үздэг бол багш нар

¹ Belief-итгэл үнэмшил, The Cambridge Dictionary of philosophy. Cambridge university press, 1999. p56-57

² Lightbown, M. P. and Spada, N. (1999). How languages are learned (p59). Revised Ed. Oxford University Press. Oxford.

³ Kern, G. R. (1995). "Students' and teachers' beliefs about language learning" Foreign Language Annals, 28, (1), 71-92. Lenneberg, E. (1967). Biological foundations

бүгд тэгж үздэггүй байна. Түүнчлэн алдаагаа өөрөө олж илрүүлэх нь ямар чухал болох, хамтран суралцахуйн ач холбогдлын тал дээр ч багш сурагчдын санал ялгаатай байгаа нь харгаджээ.

Судлаач Mori (1999) япон хэлийг сурч буй 187 оюутны итгэл үнэмшлийн талаар судлан суралцагчдын итгэл үнэмшил нь үр дүнтэй суралцахтай холбоотойг тогтоосон байна. Үр дүнтэй суралцана гэсэн итгэлийг суралцагчдад олгох нь багшийн нэг чухал үүрэг боловч үүргээ биелүүлэхийн тулд багш тодорхой хугацаанд тухайн хэлийг заах шаардлагатай юм.

1. Судалгааны агуулга

Бид энэ удаад 2014-2015 оны хавар, намрын улиралд МУИС-ийн монгол хэлний бэлтгэл ангид сурч буй 53 гадаад оюутнаас монгол хэл сурахтай холбоотой янз бүрийн асуудалд хэрхэн хандаж, ямар итгэл үнэмшилтэй байдгийг судлахаар судалгааны асуулга явуулсан болно. Судалгаандаа К.Е.Норвиг (1987)-ийн боловсруулсан⁴ Beliefs about Language Learning Inventory буюу BALLI-г ашигласан бөгөөд тэр дундаасаа 32 асуултыг сонгон дараах 5 хэсэгт хуваан авч үзсэн болно.

I. Хэл сурахад тулгарах бэрхшээл

3. Some languages are easier to learn than others.
4. The language I am currently studying is:
 - 1) a very difficult language
 - 2) a difficult language
 - 3) a language of medium difficulty
 - 4) an easy language
 - 5) a very easy language
5. The language I am trying to learn (Mongolian) is structured in the same way as mother language.
6. I believe that I will ultimately learn to speak mongolian language very well.
14. If you spent one hour a day learning mongolian language, how long would it take you to become fluent?
 - 1) less than a year
 - 2) 1-2 years
 - 3) 3-5 years
 - 4) 5-10 years
 - 5) You can't learn a language in 1 hour a day.
24. It is easier to speak than to understand a foreign language.
28. It is easier to read and write a language than to speak and understand it.

II. Гадаад хэл сурах чадвар

1. It is easier for children than adults to learn a foreign language.
2. Some people are born with a special ability which helps them learn a foreign language.

⁴ 1987 онд К.Е.Норвиг Beliefs about Language Learning Inventory буюу BALLI судалгааны асуултын жагсаалтыг шинэчлэн боловсруулж дараах хэд хэдэн асуудлыг (мөн чанар, авьяас чадвар, хүндрэл бэрхшээл, арга барил, санаа сэдэл, урам зориг, хүлээлт) тодорхойлжээ.

10. It is easier for someone who already speaks a foreign language to learn another one.

15. I have foreign language aptitude.

22. Women are better than men at learning foreign language.

29. People who are good at math and science are not good at learning foreign languages.

32. People who speak more than one language well are very intelligent.

33. Mongolians are good at learning foreign languages.

34. Everyone can learn to speak a foreign language.

III. Хэлний сургалтын онцлог

8. It is necessary to know the mongolian culture in order to speak a mongolian language.

11. It is better to learn a foreign language in the foreign country.

16. Learning a mongolian language is mostly a matter of learning a lot of new vocabulary words.

20. Learning a mongolian language is mostly a matter of learning a lot of grammar rules.

25. Learning a mongolian language is different from learning other school subjects.

26. Learning a mongolian language is a matter of translating from Mongolian text.

IV. Харилцааны болоод сургалтын арга барил

7. It's important to speak a Mongolian language with an excellent accent.

9. You shouldn't say anything in the language until you can say it correctly.

12. If I hear someone speaking the language I am trying to learn, I would go up to them

so that I could practice speaking the language.

13. It's O.K. to guess if you don't know a word in the mongolian language.

17. It is important to repeat and practice a lot.

18. I feel self-conscious speaking the mongolian language in front of other people.

19. If you are allowed to make mistakes in the beginning it will be hard to get rid of them later on.

21. It's important to practice in the language laboratory.

V. Суралцагчдын идэвх сонирхол болон хүлээлт

23. If I get to speak mongolian language very well, I will have many opportunities to use it.

27. If I learn to speak mongolian language very well, it will help me get a good job.

30. I would like to learn mongolian language so that I can get to know its speakers better.

Дээрх судалгааг гадаад оюутнаас авч буй тул асуулгын хуудсын асуултыг англи хэлээр бэлдсэн бөгөөд судалгаа авахын өмнө буруу ойлголт төрүүлэхгүйн тулд монгол хэлээр ч мөн нэмэлт тайлбар хийсэн болно.

Оюутнуудыг 5 сонголт бүхий хариултуудаас зөвхөн 1-ийг сонгохыг анхааруулсан (1. яг тийм 2. тийм 3. мэдэхгүй 4. үгүй 5. огт үгүй) ба зөвхөн 4 болон 14-р асуултын хувьд хариулт нь арай өөр болно (асуулгын хуудсыг лавлан харна уу).

2. Судалгаанд хамрагдсан гадаад оюутнуудын мэдээлэл

-Судалгааны хугацаа: **2014.10-2015.2**

-Судалгаанд хамрагдсан суралцагч: **53** (Судалгаанд эхлэн суралцагчийг хамруулаагүй болно)

-Монгол хэл үзсэн байдал: **0.5-3жил**

-Нас: **17-50**

-Хүйс: **эр-27 эм-26**

2. Судалгааны үр дүн, ажиглалт

Суралцагчдаас авсан итгэл үнэмшлийн судалгааны үр дүнг дараах хүснэгт болон графикаар харууллаа.

1. Хэл сурахад тулгарах бэрхшээл

2. Гадаад хэл сурах чадвар

	яг тийм	тийм	мэдэхгүй	үгүй	огт үгүй		яг тийм	тийм	мэдэхгүй	үгүй	огт үгүй
3	16	25	8	3	1	1	18	23	9	1	2
4	5	12	33	3	0	2	9	26	13	5	0
5	15	19	11	5	3	10	11	24	14	4	0
6	16	20	17	0	0	15	9	20	21	3	0
14	4	15	26	5	3	22	3	7	21	17	5
24	3	10	25	12	3	29	5	7	13	16	12
28	7	14	21	7	4	32	13	13	18	6	3
						33	24	17	6	5	1

3. Хэлний сургалтын онцлог

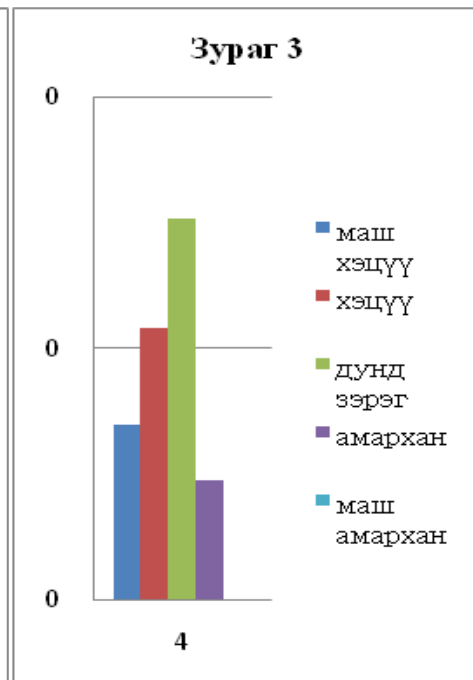
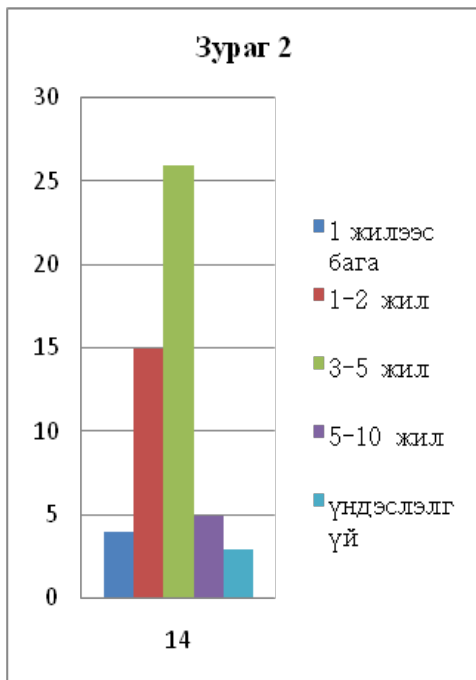
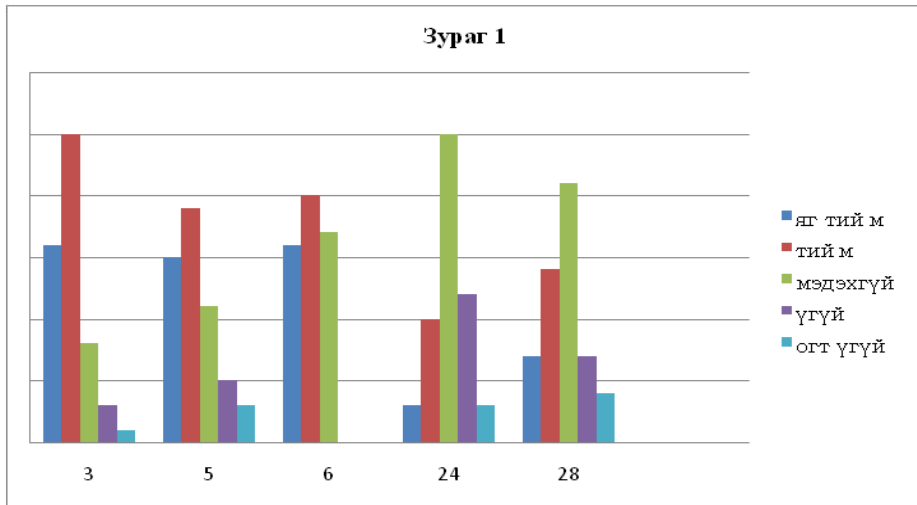
4. Харилцааны болон сурах арга барил

	яг тийм	тийм	мэдэхгүй	үгүй	огт үгүй		яг тийм	тийм	мэдэхгүй	үгүй	огт үгүй
8	17	20	14	0	2	7	21	20	10	2	0
11	26	20	5	1	1	9	3	10	11	14	15
16	7	33	9	4	0	12	16	22	9	5	1
20	7	15	23	8	0	13	6	31	12	4	0
25	9	18	21	5	0	17	30	17	5	1	0
26	2	16	23	5	7	18	7	24	14	3	5
						19	8	19	12	9	5
						21	6	18	20	7	2

5. Суралцагчдын идэвх сонирхол болон хүлээлт

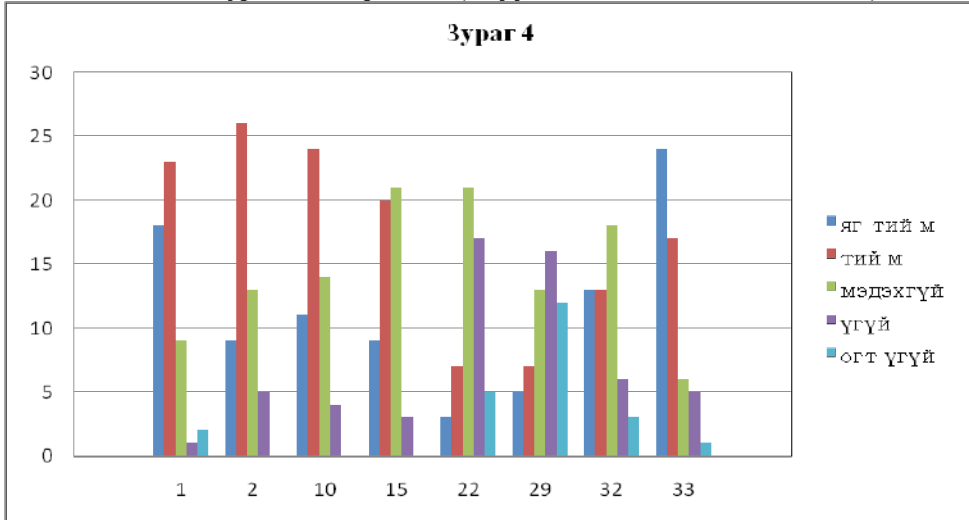
	яг тийм	тийм	мэдэхгүй	үгүй	огт үгүй
23	14	21	14	4	0
27	7	23	17	6	0
30	19	21	10	3	0
31	12	23	16	2	0

Хэл сурахад тулгарах бэрхшигээл (Асуулт 3, 5, 6, 24, 28)

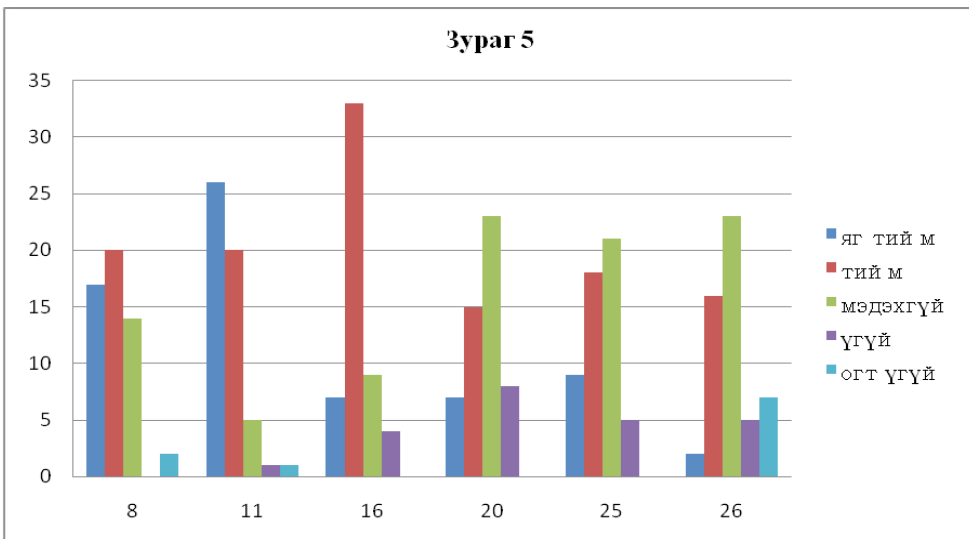
Дээрх хариултаас үзвэл, суралцагчид эзэмшихэд хялбар хэл, эзэмшихэд хэцүү хэл гэж байдаг гэж үзэж байгаа бөгөөд тэдний дийлэнх нь монгол хэлийг сурахад хэцүү хэл гэж үзсэн хэдий ч сайн сурна гэдэгт итгэлтэй байгаа юм байна. Мөн монгол хэл сурахад өдөрт 1 цаг зарцуулаад сайн ярьдаг болохын тулд хэдэн жил шаардлагатай гэсэн 14-р асуултад тал орчим хувь нь 3-5 жил гэж хариулсан байна. Харин 24 болон 28-р асуултын хариултаас монгол хэлээр ярих болон сонсох нь тэдний хувьд тийм ч хялбар биш гэдгийг харж болох нь байна.

1. Гадаад хэл сурах чадвар (Асуулт 1, 2, 10, 15, 22, 29, 32, 33)

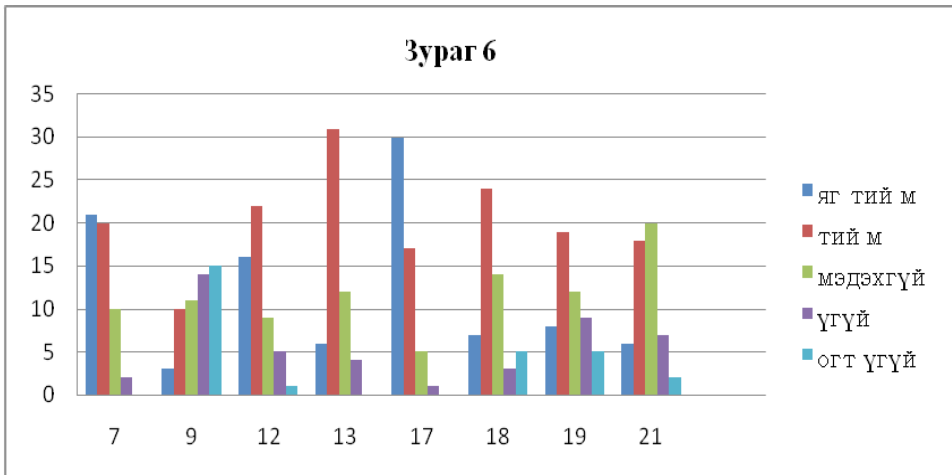
“Хэл сурах авьяастай хүн гэж байдаг”, “Монгол хүн гадаад хэл сурахдаа сайн”, “Эмэгтэй хүүхэд хэл сурахдаа хурдан” гэх мэт үндэслэлгүй яриа байдаг бөгөөд энэ талаар гадаад оюутнууд ямар бодолтой байдгийг харъя. Тэдний үзсэнээр, гадаад хэл \монгол хэл\-ийг эрт сурах тусмаа сайн бөгөөд төрөлхийн хэл сурах авьяастай хүн байдаг, түүнчлэн аль нэг гадаад хэлийг эзэмшсэн хүний хувьд дахин гадаад хэлийг сурах нь амархан байдаг ажээ. Дийлэнх оюутнууд өөрийн гадаад хэл сурах чадварт итгэлтэй байгаа ба хэл сурах чадварт хүйсийн ялгаа огт хамаагүй гэж үзсэн байна. Түүнчлэн тоо болон байгалийн ухааны хичээлдээ сайн хүн гадаад хэл сурахдаа ч сайн гэдэгтэй санал нийлэхгүй, хэн ч гадаад хэл сурч чадна гэж үзэж байгаа бөгөөд сонирхолтой нь монголчууд биднийг гадаад хэл сурахдаа маш сайн гэж дүгнэсэн байна.

2. Хэлний сургалтын онцлог (Асуулт 8, 11, 16, 20, 25, 26)

Энэ хэсэгт нь монгол хэл сурах гадаад оюутнуудын арга барилтай холбоо бүхий асуултууд багтсан бөгөөд тэдний дийлэнх нь гадаад хэлийг тухайн улсад нь очиж сурах нь дээр гэж үзээд монгол хэлийг сайн сурахын тулд монгол соёлыг мэдэх нь зайлшгүй шаардлагатай зүйл гэж үзсэн байна. Улмаар монгол хэл сурахад үгийн баялаг нэн чухал буюу үгээ сайн чээжлэх хэрэгтэй гэж үзэн, цэгцтэй дүрмийн мэдлэг болоод монгол хэлнээс орчуулга хийх, эхийг унших, хуулан бичихийн чухлыг ч дурдсан байна.

3. Харилцааны болоод сурах арга барил (Асуулт 7, 9, 12, 13, 17, 18, 19, 21)

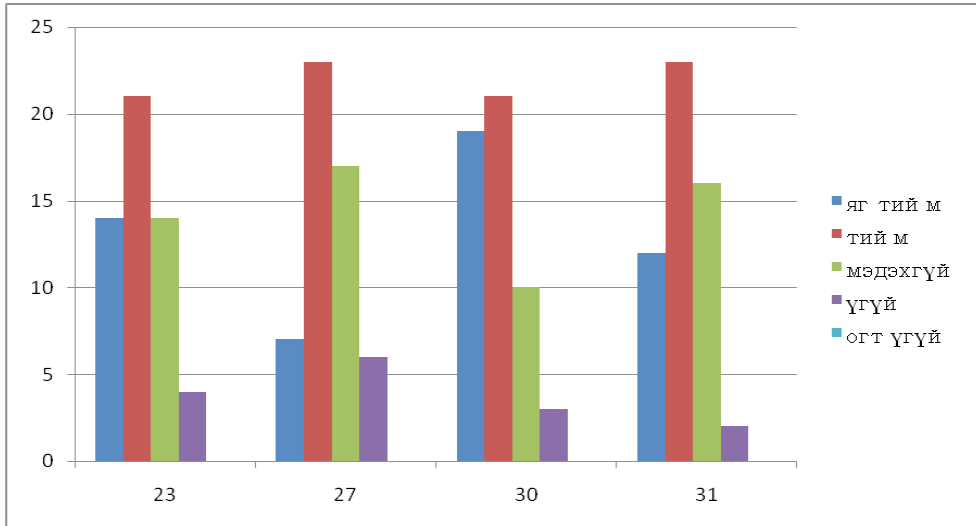

Өөр нэг сонирхолтой зүйл нь оюутнуудын 80 орчим хувь нь монгол хэлийг зөв цэвэр дуудах нь чухал гэж үзсэн байна. Түүнчлэн монгол хэл сурахад дасгал ажлыг сайн давтан хийх нь монгол хэл сайн сурахын үндэс гэж үзжээ. Мөн сайн ярьж чадахгүй байсан ч аль болох монгол хүнтэй ярихыг хичээх, үзсэн үг хэллэгээ санахгүй байсан ч алдахаас айлгүй харилцах нь чухал гэж үзсэн байна. Ерөөс хэлний харилцаанд холбогдох чухал зүйл бол үгэн бус харилцаа байдаг бөгөөд өгүүлэгчийн гадаад байдал, нүүр царайны хөдөлгөөн, хувирал, дохио зангаа, дуу хоолойны өөрчлөлт зэрэг нь нэмэлт учир холбогдолтой ба хэлний харилцааг дагалдан түүнийг утга төгөлдөр болгоход тус дэм болохын зэрэгцээ зарим үед түүнээс ч илүү баялаг багтаамжтай мэдээллийг хамгийн ойлгомжтой, товч илэрхийлэх нь буй⁵. Ийм үгэн бус харилцааны бүх хэв маяг нь хэл судлал, хэл-орон судлал, олон улсын харилцаа зэрэг янз бүрийн салбарт нэн чухал учир холбогдолтой байдаг нь энэхүү гадаад оюутнуудын судалгаанаас ч харагдаж байна.

⁵ Мөнх-Амгалан Ю. (1999) Монгол хүний дохионы хэлийг ангилал тухай асуудалд. ЭШБ.ОИС. №2.49-64 дэх тал.

4. Суралцагчдын идэвх сонирхол болон хүлээлт (Асуулт 23, 27, 30, 31)

Зураг 7

Дээр үзүүлсэн зураг 7 бол оюутнуудын идэвх сонирхол, хүлээлттэй холбоотой хэсэг. Хариултаас үзвэл суралцагчдын маань дийлэнх нь тун өөдрөг хүлээлттэй буюу монгол хэлийг сайн эзэмших нь ажил албанд (тухайлбал төрийн алба, цалин өндөртэй ажил) орох боломж, монгол хэлээр дамжуулан танилын хүрээгээ тэлж, олон талын мэдлэг авах боломжийг олгоно гэж үзээд зогсохгүй монголчуудаас илүү монгол хэлийг сурах хүсэлтэй байгаагаар илэрхийлсэн байна.

Бидний хийсэн дээрх судалгааг нэгтгэн дүгнэвэл, монгол хэл сурч буй гадаад оюутны хувьд алдаагүй ярих нь тийм ч чухал биш харин монгол хэл сурахад дүрмийн мэдлэг, баялаг үгийн сантай байх нь хамгийн чухал агаад монгол хэлээр дамжуулан олон хүнтэй танилцаж, нөхөрлөн монгол хэл, соёлтой гүнзгий танилцах хүсэл эрмэлзэлтэй байдгийг харж болох байна.

Энэхүү судалгаандаа бид зөвхөн хэлний бэлтгэл ангид монгол хэл сурч буй гадаадын 11 орны 53 оюутныг хамруулсан бөгөөд оюутнуудын монгол хэл сурахтай холбоотой үзэл бодол, итгэл үнэмшлийн талаар ойлголт авч, цаашдын хичээлдээ бага ч болов судалгааны үр дүнг тусган, илүү сайн сурах орчинг бүрдүүлэхийг зорих болно.

НОМ ЗҮЙ

1. Бат-Ирээдүй Ж. “Гадаад хүнд монгол хэлний үгийн сан, утгын хичээл заах аргын асуудалд”, МХСС, МС, 2007, №27(285), 154-159.
2. Мөнх-Амгалан Ю. “Монгол хүний дохионы хэлийг ангилал тухай асуудалд”, ОИС-ийн ЭШБ №2, 49-64
3. Horwitz, K. E. (1985). “Using student beliefs about language learning and teaching in the foreign language methods course.” *Foreign Language Annals*, 18, (4), 333-340.
4. Horwitz, K. E. (1997). Surveying student beliefs about language learning. In

- A. Wenden & J. Rubin (Eds.), *Learner strategies in language learning* (pp. 119-129). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
5. Kern, G. R. (1995). "Students' and teachers' beliefs about language learning." *Language Annals*, 28, (1), 71-92.
 6. Lightbown, M. P. and Spada, N. (1999). *How languages are learned* (p59). Revised Ed. Oxford University Press. Oxford.
 7. Mori, Y. (1999) "Epistemological beliefs and language learning beliefs: what do language learners believe about their learning?" *Language Learning* 49, (3), 377-415.
 8. Oxford, L. R. (2001). *Language learning styles and strategies*. In M.Celce-murcia (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language* (pp. 359-366). Heinle & Heinle.
 9. *The Cambridge Dictionary of philosophy*. Cambridge university press,1999.p 56-57

ABSTRACT

Student's Beliefs about Mongolian Language Learning

From surveys of foreign learners at National University of Mongolia

With a purpose to investigate the nature of the language learning beliefs of the foreign students, we have made a survey from the Mongolian language learners at the National University of Mongolia, using Horwitz's BALLI (Beliefs about Language Learning Inventory).

It has provided the following findings. First, they want to put the communication skills through the mongolian language. Second, it is important to speak the mongolian language with an excellent accent for the students. Third, the significance of learning Mongolian language is mostly based on the grammar and new words for them. Fourth, it is important to repeat and practice a lot of mongolian expressions. Fifth, it was found that many of them want to know the Mongolain culture.

Keywords: language learning beliefs, foreign learners, mongolian language learning strategy